

„Máriás zászlókat nem látja egyhamar Kassa.” Egy bátor kiállítás 1968-ban

Szabó Csaba

Nagyboldogasszony napján 1968-ban már korán reggel megindultak az emberek az esztergomi várhegy felé. Sokan az állomás felől jöttek, de szép számmal érkeztek a Duna túlsó oldaláról is a komppal. Lázár András, az egykori kőműves segéd is a tömeggel tartott a bazilika irányába a kellemes délelőtti napsütésben. A sekrestyében a szertartásra készülődött a teológiai tanár, kanonok, Városi István.

* * *

Körülbelül 2000 katolikus hívő gyűlt össze Esztergomban a Bazilikában a Nagyboldogasszony napi ünnepi istentiszteleten. A zarándokok közül legalább 500-an, szlovákiai magyarok, Csehszlovákiából érkeztek.

Városi István (eredetileg Vodicska) Esztergomban született 1905. november 23-án. A bencések helyi gimnáziumában érettségizett, majd a teológiát Budapesten, a Pázmány Péter Tudományegyetemen végezte a Központi Papnevelő Intézet növendékeként. 1929. április 29-én pappá szentelték, majd Endrefalvára (Nógrád megye) helyezték. Egy év múlva, 1930-tól már Budapest-Zuglóban lett káplán. 1931-ben megszerezte a teológiai doktorátust. 1932-ben Budapest-Lipótvárosba helyezték káplánnak. Innen került szülővárosába, Esztergomba, ahol a Hittudományi Főiskolán a morális és szónoklattan tanára és a szemináriumban a gimnazista kispapok spirituálisja lett. 1936-tól zsinati és primási szentszéki kötelékvédő, 1940-től zsinati vizsgáztató. 1942-ben kinevezték az Érseki Tanítóképző Intézet internátusának rektorává, 1944-ben a hittanárok vizsgáztatójává. 1947-ben pápai kápláni kinevezést kapott. Az esztergomi főszékesegyházi káptalanban¹ 1954. június 30-án nyert mesterkanonoki stallumot.²

Dr. Városi István kanonoki jelölésére az 1951-ben felállított Állami Egyházügyi Hivatal által kialakított új ügymenet szerint került sor. Az Esztergomi Érseki Főhatóság nevében Hamvas Endre csanádi püspök, esztergomi apostoli adminisztrátor³ levelet írt Horváth

¹ Az érsekséggel egyidős Esztergomi Főszékesegyházi Káptalanról lásd KOLLÁNYI FERENC: Esztergomi kanonokok 1100–1900. Buzárovits Gustáv, Esztergom, 1900. VII–LVI. Továbbá Beke Margit: *Esztergomi kanonokok (1900–1985)*. Dissertationes Hungaricae ex historia Ecclesiae X. Görres Gesellschaft, Unterhaching, 1989. 11–25.

² Az esztergomi főegyházmegye névtára 1970. évre. – Schematizmus archidieocesis Strigoniensis pro anno domini 1970. Kiadja a Főegyházmegyei Hivatal. Esztergom, 1970. 158. Továbbá Beke, 1989. 137–138.

³ Hamvas Endre (1890–1970) csanádi püspök (1944), kalocsai érsek (1964). 1951 és 1956 között az esztergomi főegyházmegye apostoli adminisztrátora.

Jánosnak, az ÁEH elnökének,⁴ amelyben a hozzájárulását kérte, hogy az egyik kanonok, teológiai tanár halálával megüresedett stallumot betölthessék. Az esztergomi gyakorlatra hivatkozott Hamvas Endre, miszerint mindig a rangban legidősebb teológiai tanár számára volt fenntartva a stallum, vagyis a soron következő rangban legidősebb teológiai tanár, dr. Városi István. Az ÁEH elnöke annyit írt a kérelem hátoldalára, hogy „ha nincs kifogás ellene, engedélyezzük. Nekem már szóban említette a Hamvas”.⁵

Ha ekkor még nem is volt kifogás ellene, hamar akadt az is. Igaz, a kanonoki címtől már nem fosztották meg, de a teológiai tanárságtól igen. Városi István ismert katolikus költő volt a két világháború közötti időszakban. A Magyar Kultúra morális rovatát szerkesztette, és a katolikus sajtó is gyakran közölte verseit, sőt önálló verseskötetei is megjelentek.⁶ A harmincas években az Esztergomba költöző Babits Mihály és Török Sophie helyi baráti köréhez tartozott a klasszikus műveltségű katolikus pap is.⁷ Szerkesztőségi tagja volt a Keresztény Remekírók sorozatának. Ő fordította le Szent Ágoston művét a keresztény tanításról.⁸

1945 után már csak egy prózai művét adták ki,⁹ de továbbra is közölte az Új Ember és a Vigilia a verseit. Éppen itt jelent meg 1955-ben az „Új hajlék dicsérete” című költeménye, amellyel kivívta az ÁEH rosszállását.¹⁰

Új hajlék dicsérete

Vércsék, galambok, héják közt lakom.
Három tenyérnyi lett az ablakom

1961 és 1968 között a magyar püspöki kar elnöke.

⁴ Horváth János (1921–1988) kispesti vasesztergályos, kommunista pártpolitikus, 1951. június 18-tól az Állami Egyházügyi Hivatal elnökhelyettese, 1952. január 5. és 1959. június 2. között az ÁEH elnöke.

⁵ HU MNL OL XIX–A–21–a–90/1954. Dr. Városi István felterjesztése esztergomi kanonoknak.

⁶ A Napszemű ember. Versek. Élet Irodalmi Kiadó, Budapest, 1932; Vércsik a harangok nyelve. „Magyar Sion” Kiadóhivatala, Esztergom, 1936; Dimidius. Drámai költemény. Szent István Társulat, Budapest, 1939; Áldás a hegytetőről. Versek. Szent István Társulat, Budapest, 1942.

⁷ TÓTH FRANCISKA: Babits Mihály esztergomi barátai. Beszélgetés Olajos Istvánnal. <http://www.c3.hu/~iris/00-4/toth.htm> (lekérdezés: 2021. 05. 21.).

⁸ VÁROSI ISTVÁN: Szent Ágoston a keresztény tanításról. Szent István Társulat, Budapest, 1944.

⁹ VÁROSI ISTVÁN: Hét nap. Szent István Társulat, Budapest, 1947.

¹⁰ Városi István versei. Új hajlék dicsérete. In: *Vigilia*, 20. évfolyam, 1955/11. szám. 570-571.

Cibálja szél ezüstös üstököm,
Ha látna, sírna szegény püspököm

Fölöttem égbolt, alattam szemét.
Máról holnapra fordul a kerék
Felhőkbe rúg a jámbor hintaló
És a felhőkből sárba hull a hó
[...]

Esztergomban, a bazilika mellett, a Várhegy tövében 1865. október 8-án nyitották meg a Szent István Királyról és a Boldogságos Szűzről Nevezett Érseki Ósrégi Papnevelő Intézetet, az Ó- vagy Nagyszemináriumot, ma Szent Adalbert Központot. 1953-ban az épületet el kellett hagyniuk a növendékeknek és tanáraiknak. Katonáságot telepítettek oda. A hittudományi főiskolát a szatmári irlalmas nővérektől már korábban elvett, jóval kisebb épületben helyezték el. A tanárok a Prímási Palota tetőterében kialakított kicsi padlásszobákban kaptak elhelyezést. Városi István könyveinek a töredéke sem fért be a manzárdba. E keserves állapotról és a méltatlan körülményekről írta versét a Vigiliába.

Miért lett ebből ügy? Mert a Prímási Palotában éppen Városi István alatt lakott Lázár András, az esztergomi „bajszos püspök”.

Lázár András Esztergomban született 1919. szeptember 20-án. Tanult mesterségében, kőműves segédként dolgozott 1935-től öt évig, amikor is behívták katonának (1940. december 2. – 1944. december 24.). Tartalékos szakaszvezetőként érte a háború vége. 1945. áprilisban lépett be a Magyar Kommunista Pártba (MKP), és ugyanekkor lett a tagja a szakszervezetnek is. Júniusban pártiskolára küldték. 1946 nyarán kinevezték a bányász kulturális bizottság titkárának. 1949. szeptemberben hivatásos pártfunkcionárius lett 1950. február 1-ig. Ezt követően egy évig a Népművelési Minisztérium Komárom megyei Tanács oktatási és népművelési osztályvezetője (1950. június 30. – 1951. június 30.), majd újabb egy évig az Országos Béketanács Komárom megyei békebizottsági titkára volt (1951. július 1. – 1952. július 31.). 1952. augusztus 1-jén került az Állami Egyházügyi Hivatalba mint politikai munkatárs (a Komárom-Esztergom megyei Végrehajtó Bizottság egyházügyi előadója, miniszteri biztos az Esztergomi Egyházmegegyében). 1957. február 1-jéig dolgozott a Hivatalban, majd megválasztották az Esztergomi Városi Tanács Végrehajtó Bizottság elnökének (1957. február 15. – 1963. február 28.). 1958-ban fejezte be a tanácsakadémiát. 1960-ban közgazdasági érettségi bizonyítványt szerzett. Az 1963. februári tanácsválasztásokat követően megszűnt

a korábbi vezetői megbízatása, de rövid időre megválasztották a VB elnökhelyettesének (1963. március 1. – 1964. szeptember 30.). Közben kétéves üzemgazdasági tanfolyamra járt (1963–1964). A kipróbált káder 1964. október 1-jétől visszakerült a Komárom megyei Tanács Végrehajtó Bizottság egyházügyi főelőadói munkakörébe, az ÁEH állományába. 1969-ben főtanácsosi beosztást kapott. 1977-ben ebből a beosztásból nyugdíjazták.¹¹ Lelkiismeretes munkája elismeréseként kitüntették a Szocialista Munkáért Érdeméremmel és a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsától Április Negyedike Érdemrendet kapott.¹²

Városi István 1955. évi versének néhány sora félreérthetetlen. Lázár András sem értette félre. Hiába lehetett tudni, hogy a tetőszobák ablakméretei kicsik, és hogy Városi István szobájának öreg kályhája – ha igaz a korabeli szóbeszéd – felrobbant, és ettől minden kormos lett. Sohasem fogjuk megtudni, hogy az „Alattam szemét” a felrobbant kályhából származó koromra vagy a „bajszos püspökre”, Lázárra vonatkozott-e. A Vigilia számot azonban a korabeli papok kézről-kézre adták. Városi Istvánt pedig évekig hallgatásra kényszerítették. Verseit nem közölhette a Vigilia, tanári megbízását visszavonták.

A művelt pap egyetlen nyilvános önkifejezési formája a prédikáció maradt. Teológiai tanárként gyakorlati lelkipásztori, erkölcsi és homiletika (prédikációtan) órákat tartott. Amint a hallgatóitól megkövetelte a választékosságot, pontosságot és alapos felkészülést, azt magára nézve is kötelezőnek tartotta. Szabó Géza,¹³ az egykori tanítvány emlékezett meg mesteréről. Elmondta, hogy Városi István halála után (1978. december 17.) a kéziratok, köztük a szentbeszédek is végrendeletileg hozzá kerültek. Elolvasásukkor megdöbbsent: minden egyes beszédét legépelte, dátumozta, tárgyuakat megjelölte. A bekezdéseket kiemelte, a kifejtés és az összegző befejezés tisztán felismerhető, a szentírási citátumok lelőhelyeit aprólékosan feltüntette, ahogyan tanította. A prédikációkból nem hiányzott a példa vagy valami irodalmi citátum. A szöveg egyes részeit pirossal aláhúzta. Valószínűleg a kiemelés jelezte, akár hangerőben, akár gesztikulációban. Minden egyes beszéd kézírata azonos hosszúságú, szónoki retorikával elolvasva hét perc.

¹¹ SZABÓ RÓBERT: Esztergom vezetői a tanácsrendszerrel a rendszerváltásig (1950–1990) (Részletek egy készülő munka eddigi eredményeiből). In: *Turul*, 90. kötet, 1. füzet, 2017. 62–66.

¹² *Dolgozók Lapja*, 40. évfolyam, 1985/80. szám. Április 5. péntek. 2.

¹³ Szabó Géza (1931–2015) kanonok, a budapesti Szent István-bazilika plébánosa (1982–2008).

Beszédeiben többek között „feltérképezte” Nagy-Magyarországot Máriaradnától Zentáig.¹⁴

* * *

Lázár András, aki meggyőződéséből fakadóan és rendszerint hivatalból vett részt a Városi István által celebrált istentiszteleteken, 1968. augusztus 15-én, Nagyboldogasszony napján és augusztus 20-án, Szent István király ünnepén is meghallgatta a szentmisét az esztergomi bazilikában. Már másnap, augusztus 21-én jelentést írt munkaadójának, az Állami Egyházügyi Hivatalnak tapasztalatairól. Kiemelte, hogy az esztergomi kanonok a prédikációiban irredenta, sovinizta, nacionalista kijelentéseket tett, amikor is „fájlalta, hogy jó ideig nem láthatjuk Kassát és Nagyváradot Mária országában.” A prédikációban felismerni vélte az ezeréves Szent István-i eszmét, mivel a misét celebráló esztergomi kanonok szerint csakis az tudja majd megmenteni a magyar népet.¹⁵

Mindez valószínűleg akkor is felkeltette volna az ÁEH munkatársainak figyelmét, ha csak egy lett volna az amúgy egyre halkabb „katolikus reakciós” megnyilvánulások közül. Azonban az 1968. augusztus közepére pattanásig feszült csehszlovák helyzetben ez másként hallatszott. Különösen, hogy 1968. augusztus 20-án éjjel 23 órakor szovjet parancsnokság alatt kezdetét vette a Duna hadművelet, amelynek keretében a Szovjetunió, Lengyelország, Bulgária és Magyarország hadseregei 18 ponton átlépték a csehszlovák határt, és behatoltak az ország területére. Az NDK hadosztályai készültségben maradtak a csehszlovák határon. A nagy offenzíván belül, a Zala hadművelet keretében, augusztus 20-án 23:30 kor kezdték meg a magyar katonák lefegyverezni a határon szolgálatot teljesítő csehszlovák erőket. A 31. harckocsi ezred 0 óra 15 perckor lépte át a határt Ipolyságnál, és háborítatlanul haladt Léva irányába.¹⁶

Lázár András, aki nem igazán kedvelte az esztergomi papságot, a verselő Városi István kanonokot pedig különösen nem szívelte, augusztus 21-én reggel a Kossuth Rádiót hallgatva „megvilágosodhatott”. Megérteni vélte azt az „összeesküvést”, ami a csehszlovák és a magyar katolikusokról feltételezett. Élénken élhettek benne az 1956-os esztergomi események is, amelyek polgári áldozatokat is követeltek.¹⁷ A rend fenntartása egyet jelentett Lázár számára a hata-

¹⁴ SZABÓ GÉZA: Megemlékezés Városi Istvánról. http://www.eucharisztikus-kongresszus.hu/SZG_szemin_22.html (lekérdezés: 2021. 05. 11.).

¹⁵ HU MNL OL XIX–A–21–a–E–27–2/1968. „Hangulat – Összegyűjtött anyag a csehszlovák helyzetről” – Lázár András információs jelentése, 1968. augusztus 21.

¹⁶ MITROVITS MIKLÓS: Út a katonai intervencióhoz. A prágai tavasz és a magyar pártvezetés. In: *Világtörténet*, 8. (40.) évf. 2018/3. szám. 438–439.

¹⁷ CSESZKA ÉVA: Esztergom 1956. Komárom-Esztergom Megyei Önkormányzat

lom megtartásával. A magyar 1956 után 12 évvel Csehszlovákiában is. Mindenki, aki a rend/hatalom ellen vét, fellép, uszít, agítal vagy éppen prédikál, az potenciális ellenség.

A jelentés nem is maradt visszhangtalan az Állami Egyházügyi Hivatalban. Igazi „macska-egér harc” kezdődött Városi István kanonokról az ő háta mögött, de az ő sorsáról a Hivatal munkatársai és Schwarz-Eggenhofer Artúr apostoli adminisztrátor között.¹⁸

Augusztus 28-ra bekérték Budapestre az ÁEH Lendvay utcai központjába az idős esztergomi apostoli kormányzót. Nagy László¹⁹ és Lázár András fogadták. Atadták neki Prantner József ÁEH elnök²⁰ figyelmeztető levelét, amelyben felszólították Schwarz-Eggenhofer Artúrt, hogy leghatározottabban vonja felelősségre Városi István kanonokot. A számonkérés megtörténteig a Hivatal felfüggesztette a kanonok államsegélyének (kongrua) folyósítását.²¹ Egy hónapig elhúzódott az ügy. Több levélváltás történt. Az apostoli adminisztrátor a lehetőségek határáig kiállt Városi István kanonok mellett. Elmondta, hogy ő is jelen volt mindkét alkalommal a szertartásokon, és ő egyáltalán nem úgy értelmezte Városi kijelentéseit mint az ÁEH munkatársai. Végül még a kanonok szó szerinti beszédvázlatait is beküldték a Hivatalba, hogy igazát védjék. Kiderült, hogy a jelentés csak körülbelül idézte a szöveget, és nem úgy, nem abban a kontextusban hangzottak el a legsúlyosabb mondatok. Városi István – talán némi költői hevülettel – arról beszélt többek között, hogy: „Máriás zászlónkat nem látja egyhamar Kassa, Szent László katonáit nem köszönti Nagyvárad, István király koronáját nem őrzi sem Esztergom, sem Buda, de mindnyájan megláthatjuk az Istent, köszönhetjük az égi szenteket, őrizhetjük az örök boldogság örömét, ha Te vezetsz minket. Veled megtalálhatjuk az égben mindazt, amit a földön elveszítettünk...” Az erőből eljáró ÁEH nem engedett semmilyen érvnek sem, büntetést akart. Amit Schwarz-Eggenhofer Artúr kénytelen volt végül elfogadni: „Minthogy azonban – amint mondtam – a katolikus morális szerint jóvátétellel tartozunk nemcsak az előrelátott, hanem a megtörténhető következményekért is, ezért Városi kanonok a maga részéről felajánlotta, hogy meghatározott időre, vagy akár életfogytiglan eltiltsam a templomi szószéktől. Én felelősségre vontam, figyelmez-

Levéltára, Esztergom, 2011. 40-45. és 71.

¹⁸ Schwarz-Eggenhofer Artúr (1890–1969) esztergomi apostoli adminisztrátor (1959–1969).

¹⁹ Nagy László (1922–1998) férfiszabó, az Állami Egyházügyi Hivatal munkatársa, 1964 és 1969 között a Katolikus Főosztály vezetője.

²⁰ Prantner József (1911–1975) kőműves, 1961 és 1971 között az Állami Egyházügyi Hivatal elnöke.

²¹ HU ÁBTL 3.1.2. M–30390/1. „Rónai Imre” fedőnevű ügynök munkadossziéja. „Rónai Imre” 1968. szeptember 11-én adott jelentése. 283.

tettem és a vasárnapi szentbeszéd végzésére – az ő kizárásával – más szónokról gondoskodtam. Vétség hiányában azonban további intézkedésre lelkiismeretben nem látom magam kötelezettnek.”

Prantner József ÁEH elnök válasza sem váratott sokáig: „levelelének tanulmányozása után az érintett ügyben a vita további folytatásának értelmét nem látom. Erre az álláspontra válaszlevelének tartalma indított. Ebben Ön Városi kanonok védelmében lép fel. Ehhez módszerként az általam küldött levél megállapításait és Városi kanonok beszédvázlatának írásos anyagát használja fel oly módon, hogy azok értelmét magyarázza. Ezáltal kívánja cáfolni, illetve kisebbiteni a kanonok felelősségét. [...] A válaszlevélből az tűnik ki, hogy Ön az ügy súlyosságát nem ismerte fel, és az ezzel járó felelősséget sem érzi. Tudomásul veszem kényszeredett és nem meggyőződésből tett intézkedését az ügy lezárására vonatkozóan.”²²

Az apostoli kormányzó mellett dr. Városi István kanonokra is nyomást gyakoroltak az állami szervek. A Belügyminisztérium „Világosság” fedőnevű belső rezidentúra tisztjei,²³ az Állami Egyházügyi Hivatal fedett munkatársai is elbeszélgettek az esztergomi kanonokkal, aki nem ijedt meg. Azt hangoztatta, hogy félreértették a gondolatait a prédikációval kapcsolatban. Az esetet ahhoz hasonlította, amikor a „béka megrúgja az oroszlánt”.²⁴

Süketek párbeszéde zajlott az egyházügyi hivatalnokok, az apostoli adminisztrátor és a kanonok között? Inkább nem azonos erőviszonnyal rendelkező ellenfelek párharca, amely jól jellemezte a Kádár-rendszer egyházpolitikáját a hatvanas évek végén. Az ordináriusokat ki- és felhasználva erőből oldatták meg az ügyeket.

Újabb megaláztatás, bántalmazás érte Városi Istvánt: a publikáció és a tanári katedra után a szószéktől is megfosztották, 1974-ig.

Városi István kanonok sorsának újabb fordulata némiképp összefüggött Mindszenty József bíboros sorsával. VI. Pál pápa 1974. február 5-én megüresedettnek nyilvánította az esztergomi érseki széket. Az egyházmegyét pedig ugyancsak februártól Lékai László²⁵ (1972 óta címzetes püspök) irányította apostoli kormányzóként.

²² HU MNL OL XIX–A–21–a–E–15–1/a, b, c/1968. Városi István kanonok augusztus 15-én és 20-án az esztergomi Bazilikában megtartott prédikációjáról feljegyzések, 1968.

²³ Részletesen lásd: SZABÓ CSABA – SOÓS VIKTOR ATTILA: „Világosság”. Az Állami Egyházügyi Hivatal és a hírszerzés tevékenysége a katolikus egyház ellen. Új Ember Kiadó, Lénárd Ödön Közhasznú Alapítvány, Budapest, 2006.

²⁴ HU ÁBTL 3.2.6. 8–70/1. „Világosság” belső rezidentúra levelezési dosszié. 1968. november 29. 210–211.

²⁵ Lékai (1940-ig Lung) László (1910–1986) esztergomi érsek (1976), prímás, bíboros.

Egy, az ÁEH elnöke számára 1974-ben készült feljegyzésből lehet tudni, hogy Városi István a prédikációs tilalmát nem szegte meg, nyilvános szolgálatot nem végzett az elmúlt években. „Nem vált ugyan rendszerünk hívévé, de a tiltó rendelkezést betartotta. Lékai püspök kinevezése után Vajay [István] helynök nálam [Bai László, az ÁEH Katolikus Főosztály vezetője, 1975–1980] szóban, Lékai püspök Miklós [Imre] elvtársnál kérte Városi büntetésének feloldását, tekintettel arra, hogy a büntetés kiszabása óta 6 és fél év telt el, s magatartásában ez idő alatt kifogásolni való nem volt. Vajay helynök felelősséget vállal azért, hogy Városi beszédeit – ha erre újból alkalma lesz – fokozottabban ellenőrzi.”²⁶

Az ÁEH beleegyezett, ha Lékai László írásban kéri a büntetés feloldását, akkor a Hivatal hozzá is fog járulni. Egyúttal felhívták „a belügyes elvtársak figyelmét, a fokozottabb ellenőrzésre.”

A történet csattanóját a feljegyzés hátoldalára kézzel írt ÁEH elnöki vélemény szolgáltatja: „Egyetértek. Cég se emelt kifogást [sic!]” Az ügyet csak 1974. július 10-én zárták le, az iratot ad acta helyezték, további intézkedést nem igényelt.²⁷

Városi István ismét celebrálhatott nyilvános misét még négy és fél évig. Esztergomban halt meg 1978. december 17-én, életének 73., pappá szentelésének 49. évében. Az esztergomi bazilika kriptájában temette Lékai László bíboros prímás a káptalan jelenlétében.

* * *

„.../mert vétkesek közt cinkos, aki néma” — írta az esztergomi költőtárs, Babits Mihály 1938-ban a háború árnyékában, a „Jónás könyve” harmadik részében.

Babits / Jónás példáját kötelezőnek érezhette Városi István is magára nézve. A próféta nem menekülhet kötelessége elől, nem vonulhat magányosan el egy szigetre, s nem hallgathat, ha szólania kell. A költőnek és a papnak is tennie kell a dolgát, hatnia kell az emberek erkölcsére, eszére és érzelmeire, hogy az Isten által kijelölt úton haladjanak. Városi István intelligensen versbe csomagolva üzent a hatalomnak és mindazoknak, akik olvasták versét: „Alattam szemét”. Vállalta a következményeket, a szilenciumot. A Vigilia 1955 után csak 23 év múlva közölte újabb versét.²⁸ Az 1947-ben kiadott utolsó önálló kötete (Hét nap) után 29 évvel, 1976-ban jelenhetett meg Városi István „Szent Ágoston Vallomásai” című kiváló fordítása.

²⁶ HU MNL OL XIX–A–21–a–E–15–1 /1974. Feljegyzés Miklós Imre részéről dr. Városi István kanonok büntetésének feloldásáról, 1974.

²⁷ Uo.

²⁸ Városi István versei. Ki vagy? Hetvenkedés. Ágoston. In: *Vigilia*, 43. évfolyam, 1978/1. szám. 35-36.

Bátorság kellett ahhoz is, hogy olyan témákat érintsen a szentbeszédeiben, amelyek tabunak számítottak abban a korban, amelyben élt. Nem alkudott, és nem rettent meg. Tetteiért, gondolataiért minden körülmények között vállalta a következményeket.